HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאן תנא עקירות רבי יהודה דתניא חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בזמן שהניחו שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אלא טעמא דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אבל דברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אפילו לרבנן כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחילה לימא תיהוי תיובתא דר' יוחנן (א) ולאו מי אותביניה חדא זימנא נימא מהא נמי תיהוי תיובתא ⊙אמר לך ר' יוחנן הוא הדין דאפילו דברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן נמי אין צריכין לברך והא דקתני עקרו רגליהן להודיעך כחו דר' יהודה דאפילו דברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן טעמא דהניחו מקצת חברים אבל לא הניחו מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום ושני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך

גמרו

מאן תנא. להך ברייתא דקתני אע"ג דדברים הטעונין ברכה לאחריהן צריך לברך רבי יהודה היא: **חברים שהיו מסובין ועקרו כו'** ולא גרסינן **לשתות יין**: ומקשינן **אלא טעמא דדברים הטעונין ברכה לאחריהם.** משום הכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה: **הא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן אפילו.** רבנן מודו דצריך לברך פעם אחרת בתחלה: **לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן.** דאמר לעיל [קא:] שינוי מקום אין צריך לברך ולא מפליג בין דברים הטעונין לדברים שאינן טעונין: **לאו אותביניה חדא זימנא.** לעיל [שם]: ה"ג **תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין כו'.** והיינו כרב חסדא דאמר דברים שטעונין ברכה לאחריהן (א) אין צריך לברך והא בהדיא מסייעא לרב חסדא מדקתני יין אבל בההיא דלעיל לא תנא יין בהדי': **ואומר עליו קידוש היום.** באמצע סעודתו: **ושני.** מיד אומר עליו ברהמ"ז ומפסיק כדאמר ר' יהודה לעיל ומיהו הואיל והגיע עונת קידוש צריך לקדש תחלה. לא גרסינן ראשון אומר עליו ברכת המזון שני אומר עליו קדושת היום:

גמרו

רשב"ם

מאן תנא עקירות. מאן תנא להך בריית' דקתני אע"ג דדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן צריך לברך רבי יהודה היא: ה"ג **חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם כו'** ולא גרסי' **לשתות יין: א"ר יהודה במה דברים אמורים כו'.** מכלל דרבנן פליגי עליה ברישא דאע"ג דלא הניחו שם מקצת חברים אין צריך לברך כרב חסדא דא"ר יוחנן בעירובין בפרק חלון (דף פב.) כל מקום שאמר ר' יהודה במה לחלוק אימתי לפרש דברי חכמים בא: ומקשינן **אלא טעמא דדברים הטעונין ברכה לאחריהן.** משום הכי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה הא בדברים שאין טעונין אפי' רבנן מודו דצריך לברך פעם אחרת בתחלה: **נימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן.** דאמר לעיל [קא:] שינוי מקום אין צריך לברך ולא מפליג בין דברים הטעונין לדברים שאינן טעונין: **לאו אותביניה חדא זימנא.** לעיל [שם]: **נימא תיהוי תיובתא נמי מהא.** שאם יבא אדם ויתרץ להך קמייתא או ישבש אותה על ידי ברייתות אחרות נותביה מהך: **להודיעך כחו דר' יהודה כו' כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כו'.** אבל בשאר דברים לא היה יכול לומר (ב) טעונין ברכה למפרע כו' דהא אין צריכין ברכה לאחריהן במקומן. וליכא לאקשויי אדרבה לישמעינן דברים שאין צריכין ברכה לאחריהן במקומן להודיעך כחן דרבנן דמקילין כל כך שאפי' (הם) [עליה'] אין צריכין לברך ומשום דכח היתרא עדיף אין לומר כך דאין כחן כח וחשיבות אם אין מצריכין לברך דסברא הוא דכיון שלא היה היסח הדעת בינתים למה יחזור ויברך אבל כח דר' יהודה עדיף טפי שמחמיר שתי חומרות על דברי חכמים דלא מיבעיא דברים שאין צריכין ברכה לאחריהן במקומן שחייב (אחריהם) לברך אע"פ שחביריו פוטרין אלא אפילו דברים הצריכין ברכה אחריהן במקומן נמי דחייב הלכך הכא כח דאיסורא עדיף: ⊙ה"ג **תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין כו'.** והיינו כרב חסדא דאמר דברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן א"צ לברך והא בהדיא מסייעא לרב חסדא מדקתני יין אבל בההיא דלעיל לא תנא יין בהדיא. מיהו שמעינן משמעתין שינוי יין אין צריך לברך ברכת היין אבל מברך הטוב והמטיב. שינוי מקום בשבעת המינין שטעונין ברכה לאחריהן במקומן מעין שלש כגון אוכל בבית זה וחזר ואכל בבית אחר קודם שבירך אחריהן או שאכל בבית זה והלך לשוק וחזר וגמר סעודתו בבית אחר בכל אלו אין צריך לחזור ולברך תחלה דלקיבעיה קמא הדר דהא תניא כוותיה דר"ח. אבל שאר פירות ומשקין שאינן משבעת המינין שאינן צריכין ברכה לאחריהן במקומן ואכל בבית זה וחזר ואכל בבית אחר צריך לברך תחילה אבל מפינה לפינה בבית אחד אין צריך לברך כדתניא במתניתא דבי רב הינק [שם]. ומשום דקבעי למיתני ועקרו רגליהן כדי ליילך לבית המדרש הלכך נקט חברים תלמידי חכמים: ה"ג **תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקידש עליהן היום מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום באמצע סעודתו והשני מיד אומר עליו ברכת המזון.** ומפסיק כדאמר ר' יהודה לעיל [ק.] ומיהו הואיל והגיע שעת קידוש צריך לקדש תחלה: לשון אחר גרסינן **ראשון אומר עליו ברכת המזון שני אומר עליו קידוש היום.** ובתוספתא דברכות [פ"ה ה"ג] מוכח כלשון ראשון: **ר' יוסי אומר אוכלין והולכין.** עד שתגמר סעודתן אי נמי הולכין ואוכלין משתחשך ור' יוסי לטעמיה דלדידיה אין מפסיקין כלל:

גמרו

לברך היינו לפניו ולא למפרע וכן פירש רשב"ם ור"ח לקמן (ד' קג:) איתסר לכו למישתי עד דברכיתו בפה"ג ואע"פ שלא היה יודע אם רוצים לשתות בלא ברכה מ"מ היה מורה להם שלא ישתו בלא ברכה וכן נראה עיקר דהא בפ' כל הבשר (חולין דף קז:) אמר השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לפי שמסיח דעתו[א] ולא משמע שיצטרך בכל פעם לברך ברכת המזון[ב] ועוד דלקמן גבי הא דבריך אכסא קמא ואכסא דברכתא בפה"ג ומייתי ראיה מהב וניבריך דאסור למישתי עד שיברך ואי בפה"ג מייתי שפיר אבל אי אסור למישתי עד שיברך ברהמ"ז מנא ליה דאחר ברכת המזון יצטרך לברך בפה"ג אף על פי שיש לדחות דמוכח שפיר דאי אחר ברהמ"ז אין מברך בפה"ג דלא הוי הפסק בהב וניבריך אמאי אתסר למישתי אבל לא משמע הכי מדלא פי' עד דברכיתו ברכת המזון ובפה"ג וסברא הוא כיון דהב וניבריך הוי הפסק כאילו כבר בירכו סגי בברכת בפה"ג כמו אחר ברהמ"ז והא דתניא בתוספתא דברכות בעל הבית שהיה מיסב ואוכל קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך כו' הפליג צריך ברכה למפרע וכשהוא חוזר צריך ברכה לכתחלה לאו כשחזר טעון ברכה למפרע[ג] אלא כשרוצה לאכול ומיירי שקראו להפליג ומברך שמא ישהה כדפרי' ותדע דאמר בפ"ג דיומא (ד' ל.) דיבר עם חבירו והפליג טעון נטילת ידים ומשמע דה"ה ברכת המוציא אבל ברהמ"ז לא קאמר דצריך ומיירי שלא ידע מתחלה שיפליג ואין הלכה כאותן ברייתות אלא אפילו ברכה לכתחלה לא צריך דקי"ל כרב חסדא דאמר לקיבעי' קמא הדר והנהו ברייתות וההיא דתוספתא אתו כרבי יהודה[ד]:

ועקרו רגליהם לילך לבהכ"נ כו'. מכאן משמע שאם שכח להתפלל ונזכר באמצע סעוד' והתפלל שא"צ ברכה אפי' לכתחל' ומה שהביא ה"ר יום טוב ראיה[ה] מפרק כיסוי הדם (חולין ד' פז.) דאמר מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר שצריך לברך ברהמ"ז וליטול ידיו אינה ראיה דדוקא גבי ברהמ"ז אמרינן הכי דהוי הפסק וגמר סעודה אבל תפלה[ו] אע"ג דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר אין בכך כלום: **תניא** כוותיה דרב חסדא. פי' רשב"ם הא דלא מייתי כרב חסדא מרבנן דר' יהודה[ז] משום דבההיא לא קתני בהדיא יין וזה פי' לפי שיטתו דגרסי' הכא יין וי"ל משום הכי לא מייתי סייעתא מינה משום דאיכא דאמרי בסנהדרין (ד' כה.) דבמה נמי לפרש ואע"ג דחזרו מייתי ראיה לרב חסדא דטעמא דשינוי מקום דצריך לברך משום שעמידתו ממקומו היא גמר אכילתו וה"ה נמי חזרו:

ה"ג

רבינו חננאל

ופריק רב נחמן בר יצחק מאן תנא עקירות שצריך להניח שם זקן או חולה ר' יהודה היא, דתניא חברים שהיו מסובין עקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש. כשיוצאין אין טעונין ברכה למפרע, וכשחוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה. אמר ר' יהודה בד"א כשהניחו שם זקן או חולה וכו'. וכיון דסלקא לדרב חסדא בקושיא אע"ג דמוקמי לה כר' יהודה, שינוייא הוא ולא סמכינן עלה [להקל]. אלא עבדינן כרב ששת דמחמיר וטפי עדיף. וכן ר' יוחנן כיון דאיתותב ונדחו דבריו וקיימא לן דכל שנוי מקום צריך לברך וכן הלכה. תניא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך. ת"ר בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום, מביאין לו כוס ראשון ומקדש. שני מברך עליו ברכת המזון דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר אוכלין עד שתחשך.

מסורת הש"ס

(א) [עירובין ל.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו' אחריהן במקומן אין צריך: (ב) רשב"ם ד"ה להודיעך וכו' לא היה יכול לומר כשהן יוצאין טעונין וכו' שאפילו הכי אין צריכין:

גליון הש"ס

גמ' א"ל ר"י ה"ה וכו'. ק"ל דאם כן גם מהתם ליכא תיובתא דיש לומר דהברייתא דשנוי מקום צריך לברך אתיא כר"י ואיהו סבר כת"ק: רשב"ם ד"ה ה"ג ת"ב דר"ח ובתום' ד"ה ת"ב דר"ח. קשה לי למאי הוצרכו הא כפשוטו ניחא דלא מייתי ראיה מבריי' דלעיל די"ל דנקט עקרו לרבותא דר"י וכדדחי' לעיל אליבא דר' יוחנן לזה מייתי סייעתא מהך ברייתא דלא קתני פלוגתא א"כ מדנקט עקרו מוכח לדוקא בטעונה ברכה במקומה:

מוסף תוספות

א. מפני שעסוק לשמש האוכלים. תוס' ר"פ. ב. [ד]א"כ ה"ל למימר השמש מברך אחר כל פרוסה ופרוסה וכו' וממילא ידענא דצריך לברך המוציא אם יאכל פרוסה אחרת. תוס' הרא"ש. ג. כדמשמע לישנא. תוס' חולין שם. ד. דמצריך שיניחו שם זקן או חולה. שם. ה. שאם נזכר אדם בתוך סעודתו שלא התפלל ועמד להתפלל. תוס' הרא"ש. ו. לא הוי גמר סעודה. תוס' חולין שם. ז. דאמר בכל ענין אינו צריך לברך. תוס' ר"פ.